

IUBIRI CARAGHIOASE

MILAN KUNDERA s-a născut în 1929, în Cehoslovacia.
În 1975 s-a stabilit în Franța.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:

Gluma, roman

Iubiri caraghioase, nuvele

Viața e în altă parte, roman

Valsul de adio, roman

Cartea râsului și a uitării, roman

Insuportabila ușurătate a ființei, roman

Nemurirea, roman

Scrise în franceză:

Jacques și stăpânul său. Omagiu lui Denis Diderot, teatru

Arta romanului, eseu

Testamente trădate, eseu

Lentoarea, roman

Identitatea, roman

Ignoranța, roman

Cortina, eseu în șapte părți

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:

Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*
Kvetoslav Chvatik, *Lumea romanescă a lui Milan Kundera*

MILAN KUNDERA

IUBIRI CARAGHIOASE

Traducere din cehă de
JEAN GROSU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Nimeni nu va râde</i>	7
<i>Mărul de aur al dorinței eterne</i>	53
<i>Falsul autostop</i>	79
<i>Simpozionul</i>	105
<i>Morții vârstnici să cedeze</i>	
<i>locul morților tineri</i>	155
<i>Doctorul Havel după douăzeci de ani</i>	183
<i>Eduard și Dumnezeu</i>	223

Nimeni nu va râde

1

Mai toarnă-mi un păhărel de șliboviță, îmi spuse Klara, și eu nu avui nimic împotriva. Găsiserăm, pentru a deschide sticla, un pretext cu totul obișnuit, dar care se ținea în picioare: încasasem în ziua aceea o sumă destul de frumoasă pentru un articol apărut într-o revistă de estetică și istoria artei.

Am avut destule de tras până să-l văd publicat, căci tot studiul nu era decât ghimpe și polemică. Așa se explică de ce revista *Vytvarná Myšlenka*, cu a sa redacție cenușie și circumspectă, îmi refuzase sistematic textul pe care, în cele din urmă, aveam să-l încredințez concurenței, o revistă ce-i drept mai puțin faimoasă, dar cu o redacție compusă din oameni mai tineri și mai îndrăzneți. Poștașul îmi adusesese mandatul la facultate și, odată cu banii, îmi înmânase și o scrisoare. O misivă lipsită pentru mine de orice interes și pe care, dimineața, o parcursesem în grabă sub impresia încă proaspătă a noului meu triumf. Dar, odată ajuns acasă, în timp ce ne apropiam de miezul nopții și în sticlă nivelul scădea treptat, am luat de pe masă scrisoarea cu pricina și, ca pe un divertisment, i-am citit-o Klarei:

„Dragă tovarășe și, dacă-mi este îngăduită folosirea termenului, dragă și stimată coleg.

Vă rog să-l scuzați pe un om căruia niciodată nu i-ați vorbit nimic despre viața dumneavoastră pentru faptul de a-și fi permis să vă scrie. Mă adresez dumneavoastră cu rugămintea de a binevoi să citiți articolul alăturat. Nu vă cunosc personal, dar vă prețuiesc, căci, în ochii mei, dumneavoastră sunteți omul ale cărui opinii, raționamente și concluzii mi s-au părut a veni să sprijine întotdeauna și într-un mod atât de surprinzător rezultatele propriilor mele cercetări, încât de fiecare dată rămâneam de-a dreptul consternat. Totodată, recunoscând valoarea părerilor și analizelor dumneavoastră comparative, țin totuși să vă atrag atenția cu insistență că, încă înainte de a fi citit studiul dumneavoastră, mi-am exprimat părerea privind strânsa legătură dintre artă și poporul ceh. E un fapt pe care eu l-aș putea demonstra fără dificultate, aducând chiar și mărturii grăitoare pentru a-l atesta. Dar aceasta nu-i decât o observație făcută în trecut, căci studiile dumneavoastră...“ După care urma o sumedenie de alte elogii la adresa meritelor mele și, bineînțeles, o petiție prin care-mi solicita amabilitatea de a întocmi un referat despre articolul său, cu alte cuvinte o notă de lectură pentru revista *Výtvarná Myšlenka*, care de șase luni refuza publicarea textului, considerându-l lipsit de orice valoare. I se mai spusese celui interesat că părerea mea ar fi hotărâtoare, astfel că eu rămăsesem unica speranță a autorului, unica licărire de lumină, pentru el, în această amară beznă a deznădejzii.

Klara și cu mine debitam tot felul de glume pe seama acestui domn Zaturecký, al cărui nume pompos ne dăduse gata. Glumele, despuiate, bineînțeles, de orice formă de răutate, curgeau de la sine, după atâtea elogii care au darul să te gâdile la inimă,

mai cu seamă atunci când te afli cu o sticlă de excelentă șliboviță chiar sub nasul tău. În clipele acelea de neuitat iubeam toată lumea și, mai presus de toate, pe Klara, bineînțeles, și asta, în primul rând, pentru faptul că ea se afla aici, lângă mine, în timp ce restul lumii se ascundea privirilor noastre dincolo de zidurile mansardei mele din cartierul Vršovice... Or, neputând face daruri întregii lumi, i le făceam Klarei, daruri care, deocamdată, se rezumau la niște simple promisiuni.

La cei douăzeci și cinci de ani ai săi, Klara era, cum se zice, o fată de familie bună. Dar ce tot spun bună! Excelentă! De familie excelentă! Tatăl ei, fost director de bancă și, prin urmare, reprezentant al marii burghezii, fusese evacuat din Praga prin anul 1950 și se instalase în orășelul Čelákovice, aflat la o distanță apreciabilă de capitală. În ceea ce mă privește, sunt un om fără idei preconcepute și nu cred că averea părintelui ar putea exercita vreo influență oarecare asupra seminței din care se trag urmașii săi. De altfel, mă întreb care sunt astăzi plebeii și care patricienii? Ați putea oare să-mi spuneți? Atâtea răsturnări și atâtea schimbări s-au petrecut în viața oamenilor, încât uneori e nespus de greu să te descurci în anumite concepte de ordin sociologic. Pe scurt, în preajma Klarei, eu unul n-am avut niciodată sentimentul că mă aflu în fața dușmanului de clasă. Mă aflu în fața unei frumoase croitorese și încurajam slăbiciunea ei pentru mine, șoptindu-i despre avantajele slujbei pe care făgăduiam să i-o obțin cu ajutorul prietenilor mei. Socoteam că era inadmisibil ca o fată fermecătoare ca ea să-și irosească frumusețea aplecată deasupra mașinii de cusut și hotărâsem că trebuie neapărat să devină

manechin. Klara nu mă contrazicea și, în felul acesta, petrecurăm toată noaptea într-o cordială înțelegere.

2

Străbatem prezentul cu ochii legați; putem, mai mult sau mai puțin, să presimțim și să ghicim ce ne așteaptă în clipa următoare. Și totuși abia mai târziu, când ne dezlegăm ochii și examinăm trecutul, ne dăm seama de ceea ce am trăit și începem să-i deslușim tâlcul.

Mă vedeam, în seara aceea, bând pentru reușita mea, și pentru nimic în lume nu mi-ar fi trecut prin gând că această seară ar fi putut însemna începutul solemn al sfârșitului meu. Și cum n-aveam nici un fel de îndoieli, în dimineața următoare m-am trezit bine dispus și, în timp ce Klara își mai dormea somnul ei dulce și fericit, am luat articolul anexat la scrisoarea domnului Zaturecký și m-am apucat să-l citesc, cu o anumită indiferență.

Articolul, intitulat *Mikolaš Aleš, un maestru al desenului ceh*, nu merita nici măcar atenția acelei jumătăți de oră pe care i-am acordat-o. Era un talmeș-balmeș de formulări adunate de pretutindeni, fără nici un pic de logică și fără ca autorul să manifeste cea mai mică ambiție de a da, în vreun fel, acestor banalități, dimensiunea unei idei originale.

Era, fără nici un dubiu, o ineptie. Fapt, de altfel, confirmat în aceeași zi la telefon de domnul dr Kalousek, redactorul-șef al revistei *Vytoarná Myšlenka*. (Între noi fie zis, personaj dintre cele mai antipatice cu putință.)

M-a chemat la facultate și mi-a spus:

— Ai primit, cumva, dizertația lui Zaturecký?

— ...

— Fă-mi, te rog, acest serviciu și scrie referatul; până acum, cinci lectori i-au făcut praf articolul, dar el continuă să insiste, convins că tu ești singura autoritate în materie. Scrie și tu câteva rânduri, în care să arăți că povestea n-are nici cap, nici coadă; ești cel mai nimerit pentru așa ceva, te pricepi să fii necruțător și, în felul ăsta, scăpăm și noi de o belea.

Ceva însă se oțărî în mine. În definitiv, de ce să fiu tocmai eu călăul lui Zaturecký? Oare eu sunt acela care primește pentru o asemenea treabă salariul de redactor-șef? Și-apoi, de ce să uit că aceeași *Vytoarná Myšlenka* socotise înțelept să refuze publicarea propriului meu studiu; în afară de asta, numele domnului Zaturecký era puternic legat, pentru mine, de amintirea Klarei, de sticla de șliboviță și de o seară cât se poate de agreabilă. Și, în sfârșit — de ce-aș tăgădui, e un lucru omenesc —, aș putea să-i număr pe degete, eventual chiar pe un singur deget, pe toți acei care mă consideră o adevărată autoritate în acest domeniu. De ce să-mi fac deci un dușman din unicul meu admirator?

Am încheiat convorbirea cu Kalousek prin câteva cuvinte spirituale și vagi, pe care fiecare dintre noi le putea interpreta cum îi convenea; el ca pe o promisiune, eu ca pe o porțiță de scăpare; am pus receptorul în furcă, ferm hotărât să nu scriu niciodată vreun referat asupra lucrării lui Zaturecký. Așa stând lucrurile, am scos repede din sertar o bucată de hârtie și i-am scris domnului Zaturecký o scrisoare în care am evitat, cu cea mai mare grijă, să formulez vreo apreciere asupra articolului său, prevalându-mă, în concluzie, de faptul că ideile

mele privind pictura cehă din secolul XIX sunt considerate, în general, eronate, confuze și excentrice, și aceasta, mai cu seamă, în redacția revistei *Výtvarná Myšlenka*, astfel că o intervenție de-a mea risca să-i aducă mai curând necazuri decât foloase; în același timp, îl copleșeam pe domnul Zaturecký cu o elocvență amicală în care nu putea să nu sesizeze o notă de simpatie în ceea ce-l privea.

O dată introdusă în cutia poștală această scrisoare, am și uitat de domnul Zaturecký; în schimb, nu m-a uitat el pe mine.

3

Într-o bună zi, când tocmai îmi terminam cursul (țin un curs de istoria picturii), secretara, doamna Maria, o persoană mai în vârstă și extrem de amabilă, care prepară cafelele și răspunde că nu sunt acolo ori de câte ori se fac auzite la telefon niște voci feminine indezirabile, bătu la ușa sălii de cursuri și, strecurând ușurel capul înăuntru, îmi spuse că sunt așteptat afară de un domn.

De bărbați nu mi-e teamă niciodată. M-am despărțit de studenții mei și, cu inima ușoară, am ieșit pe coridor, unde un domn mărunțel, îmbrăcat într-un costum negru ponosit și cu o cămașă albă, mă salută politicos. Își prezentă foarte respectuos scuzele de rigoare, după care mă anunță că numele său era Zaturecký.

Mi-am poftit oaspetele într-o încăpere liberă, i-am oferit un fotoliu și am început să discut cu el, pe un ton jovial, despre toate și despre nimic, despre cumplita vară care ne năpăstuiuse și despre expozițiile pragheze. Domnul Zaturecký consimțea politicos la toate reflecțiile mele, încercând însă de

fiecare dată să aducă vorba despre articolul său care, pe neașteptate, se interpușe între noi, cu invizibila-i substanță, ca un magnet irezistibil.

— Aș scrie cu plăcere o notă despre lucrarea dumneavoastră — i-am spus în cele din urmă — dar, așa cum v-am explicat în scrisoarea mea, nimeni nu mă ia drept un specialist în pictura cehă din secolul al XIX-lea și, în plus, nici nu sunt în relații prea bune cu revista *Výtvarná Myšlenka*, ai cărei redactori văd în mine un modernist invederat, astfel că o apreciere, chiar favorabilă, din partea mea n-ar putea decât să vă dezavantajeze.

— Vai, cât sunteți de modest! exclamă domnul Zaturecký. Cum poate fi un specialist ca dumneavoastră atât de pesimist în privința poziției sale?! La *Výtvarná Myšlenka* mi s-a spus că totul depinde de acum încolo de părerea dumneavoastră. Dacă avizul dumneavoastră va fi favorabil, articolul va fi publicat. Sunteți singura mea salvare. Lucrarea aceasta reprezintă trei ani de studiu, trei ani de cercetări neobosite. Acum, totul e în mâinile dumneavoastră.

Cu câtă nepăsare și din ce metal prost ne făurim noi pretextele! În clipa aceea nu mai știam ce să-i răspund domnului Zaturecký! Ridicându-mi mașinal ochii pentru a-l privi în față, am zărit niște ochelari mici, inocenți și demodați, dar și o cută adâncă și energică brăzdându-i fruntea vertical.

Într-o scurtă clipă de luciditate, am simțit un fior rece pe șira spinării. Această cută, atentă și îndârjită, nu reflecta numai martiriul intelectual al posesorului ei, aplecat cu sârg asupra desenelor lui Mikolaš Aleš, ci și o voință puțin obișnuită. Pierzându-mi întreaga prezență de spirit, nu mai eram în stare să gădesc scuze suficient de abile. Știam